

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАЦІВНИК ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ, ПЕРЕДБАЧЕНОМУ СТАТТЕЮ 280 КК УКРАЇНИ

Владислав Геннадійович КУНДЕУС,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та
кримінології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-2430-5437>*

Стаття 280 Кримінального кодексу України (далі - КК) встановлює кримінальну відповідальність за примушування працівника залізничного, повітряного, водного, автомобільного, міського електричного чи магістрального трубопровідного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна цього працівника чи близьких йому осіб [1].

Відповідно до ст. 32 Закону України від 10.11.1994 № 323 «Про транспорт» до складу авіаційного транспорту входять підприємства повітряного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, аерофотозйомки, сільськогосподарські роботи, а також аеропорти, аеродроми, аероклуби, транспортні засоби, системи управління повітряним рухом, навчальні заклади, ремонтні заводи цивільної авіації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту [2]. Як зазначає О. В. Брусакова, - «У результаті законодавчого розуміння складу авіаційного транспорту можна дійти висновку, що в цьому випадку авіаційний транспорт розуміється у широкому сенсі не лише як сукупність безпосередньо транспортних авіаційних засобів, а й як цілісна система, яка включає також сукупність об'єктів забезпечення функціонування авіаційного транспорту, управління повітряним рухом тощо» [3, с. 47-48]. Отже, залежно від складу авіаційного транспорту, його працівників можна умовно поділити на дві групи.

До першої групи належать працівники, професії яких є загальними для всіх видів економічної діяльності. Кваліфікаційні характеристики з вимогами до рівня професійних знань і обов'язків для таких професій встановлює Випуск 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників [4]. Працівники таких професій, безпосередньо не беруть участь у авіаційній діяльності (сторож, вантажник, тракторист тощо).

До другої групи належать працівники, професії яких безпосередньо пов'язані із авіаційною діяльністю. Кваліфікаційні характеристики з вимогами до рівня професійних знань і обов'язків для таких професій встановлює Випуск 68 «Авіаційний транспорт» Довідника кваліфікаційних характеристик професій [5].

Цю групу умовно можливо поділити на дві підгрупи: а) працівники, професії яких безпосередньо пов'язані з експлуатацією повітряних суден чи

обслуговуванням повітряного руху (працівники, що здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження); б) працівники, професії яких безпосередньо не пов'язані з експлуатацією повітряних суден чи обслуговуванням повітряного руху.

До першої підгрупи слід віднести працівників, що охоплюються загальним поняттям «авіаційний персонал». Відповідно до п. 9 ст. 1 Повітряного кодексу України від 19 травня 2011 року (далі - ПК) авіаційний персонал – це особи, які пройшли спеціальну фахову підготовку, мають відповідне свідоцтво і здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження [6]. Відповідно до п. 4 ст. 49 ПК України наявність свідоцтва є необхідним для таких спеціальностей осіб авіаційного персоналу: пілот повітряного судна; диспетчер управління повітряним рухом (диспетчер служби руху); персонал з технічного обслуговування повітряних суден; члени випробувального екіпажу; член екіпажу пасажирського салону (бортпровідник); диспетчер із забезпечення польотів [6]. Склад авіаційного персоналу державної авіації України визначає Інструкція про класифікацію авіаційного персоналу державної авіації України від 05.01.2015 р. № 3. Зокрема, авіаційний персонал державної авіації України - персонал, який пройшов спеціальну фахову підготовку, має свідоцтво (документ встановленого зразка), а саме: льотний склад суб'єктів авіаційної діяльності державної авіації, наземний склад авіації суб'єктів державної авіації, наземний склад авіації, який безпосередньо здійснює керівництво польотами та управління повітряним рухом або виконує операції з підтримання льотної придатності (технічної експлуатації) повітряних суден, їх компонентів та обладнання [7].

До працівники, професії яких безпосередньо не пов'язані з експлуатацією повітряних суден чи обслуговуванням повітряного руху, можна віднести працівників, що не зазначені у п. 4 ст. 49 ПК України, але кваліфікаційні характеристики з вимогами до рівня професійних знань і обов'язків для їх професій встановлює Випуск 68 «Авіаційний транспорт» Довідника кваліфікаційних характеристик професій [5].

Отже, до працівників повітряного транспорту належать працівники, які безпосередньо беруть участь у авіаційній діяльності, так і працівники, що безпосередньо не беруть участь у авіаційній діяльності. Проте, на наш погляд, у кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 280 КК, до працівників повітряного транспорту мають належати не усі працівники повітряного транспорту.

Зокрема, в науці кримінального права об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 280 КК, визначають нормальну роботу транспорту, безпеку руху та експлуатації [8, с. 726; 9, с. 462; 10, с. 118]. У накопиченій літературі під безпекою руху або експлуатації розуміють відсутність небезпеки, такий стан, за якого не заподіюється і не може бути заподіяна шкода життю і здоров'ю людей, власності, іншим соціальним цінностям внаслідок руху або експлуатації джерел підвищеної небезпеки транспортних засобів відповідних видів, а також функціонування матеріальної інфраструктури об'єктів транспорту [8, с. 717]. Отже, суспільна небезпечність

правопорушення, передбаченого ст. 280 КК (в частині примушування працівника повітряного транспорту) полягає у діянні суб'єкта заподіювати або створювати загрозу заподіяння істотної шкоди відносинам у сфері безпеки руху або експлуатації авіаційного транспорту. Таким чином, працівником повітряного транспорту, щодо якого здійснюється примушування до невиконання своїх обов'язків, має бути тільки той працівник, у випадку невиконання яким своїх службових обов'язків може бути заподіяна або створена загроза заподіяння істотної шкоди таким відносинам. До таких працівників, на наш погляд, слід відносити тільки працівників, що здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження, тобто належать до авіаційного персоналу.

Узагальнюючи вищевикладене, слід зробити наступні висновки.

1. Поняттям «працівник повітряного транспорту», у кримінальному правопорушенні, передбаченому статтею 280 КК України, мають охоплюватися тільки працівники авіаційного транспорту, що належать до авіаційного персоналу.

2.3 метою однакового і правильного застосування положень КК та приведення його положень до норм законодавства України в галузі цивільної авіації пропонуємо диспозицію ч. 1 ст. 280 КК викласти у наступній редакції: «1. *Примушування особи авіаційного персоналу чи працівника залізничного, водного, автомобільного, міського електричного чи магістрального трубопровідного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна цього працівника чи близьких йому осіб*».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Брусакова О.В. Галузь авіаційного транспорту як об'єкт державного регулювання. *Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety*. 2020. № 1(76). С. 46-51.
4. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1. Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text>
5. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Вип. 68: «Авіаційний транспорт». Професії керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців та робітників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va488361-02#Text>
6. Повітряний кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 48/49. – Ст. 536
7. Інструкція про класифікацію авіаційного персоналу державної авіації України, що Затверджено Наказом Міністерства оборони України від 05.01.2015 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-15#Text>
8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: Каннон, 2001. 1104 с.
9. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: Учебник / Под ред. Е. Л. Стрельцова. – Х.: ООО «Одиссей», 2002. 672 с.
10. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 2. Луганськ: Елтон-2, 2012. 704 с.